

Дифференцированный поход способствует повышению самостоятельности, инициативности и интенсификации процесса обучения учащихся английскому языку.

Kliunina N. The development of the creative personality with the help of differentiated tasks in studying English language

Differentiated approach causes the students independence and initiation. It intensifies the process of mastering English language.

УДК 378.147:001.895

Кода С.В.

Сумський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

В статті розкриваються проблеми організації профільного навчання старшокласників в умовах реформування освіти. Визначаються змістові, організаційні та методичні аспекти підготовки вчителя в системі курсової перепідготовки до якісної організації профільного навчання в умовах реформування освіти.

Актуальність дослідження полягає у підвищенні фундаментальної, психолого-педагогічної та інформаційної культури вчителя. Оволодіння сучасними технологіями організації навчального процесу та методикою їх використання забезпечує можливість спрямування освітньої діяльності на особистість людини, її професійне самовизначення та можливість ефективної самореалізації.

У державних документах (Закон України «Про загальну середню освіту», Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2000 р. «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання», Національна доктрина розвитку освіти України, затверджена Указом Президента України від 17.04.2002 р.) закладено нові підходи до організації освіти в старшій школі.

Відповідно до Концепції профільного навчання «Старша школа має функціонувати як профільна. Це створюватиме сприятливі умови для врахування індивідуальних особливостей, інтересів і потреб учнів, формування у школярів орієнтації на той чи інший вид майбутньої професійної діяльності. Профільна школа якнайповніше реалізує принцип особистіснозорієнтованого навчання, що значно розширює можливості учня у виборі власної освітньої траєкторії» [5, с. 3].

Національна доктрина розвитку освіти в Україні проголошує завдання, що спрямовані на гуманістично-інноваційну освіту, її конкурентоспроможність у

європейському та світовому освітньому просторі, формування покоління молоді, здатного робити особистісний вибір, набувати необхідних знань, навичок та компетентностей.

Перехід до профільного навчання у старшій школі вимагає реформування всіх складових організації навчально-виховного процесу загальноосвітніх закладів. Успішність та ефективність реалізації будь-яких інновацій в освіті суттєво залежить від підготовленості педагогічних кадрів. Для старшої профільної школи-педагогів, які здатні організувати профільне навчання учнів. Таким чином, визначені цілі шкільної освіти зумовлюють необхідність подальшої модернізації вищої педагогічної освіти і системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів

В статтях [1, 3, 6, 8] обговорюються проблеми підготовки педагогічних кадрів до профільного навчання старшокласників, акцентується увага на вивченні реального якісного стану педагогічних кадрів як необхідної умови для розробки головних напрямків змісту та методів організації удосконалення педагогічної майстерності. Цих питань частково торкаються автори публікацій [2, 4, 7], де зазначений аспект розглядається у більш широкому контексті:

- підвищення якості освіти через моніторинг навченості;
- розкриття індивідуальних здібностей, виховання соціально адаптованої особистості через впровадження особистісно-орієнтованих технологій у навчальну та позаурочну діяльність, профілізацію навчання;
- володіння і впровадження інноваційних освітніх технологій у навчально-виховній роботі;
- поглиблення методологічно-теоретичної підготовки вчителів;
- діагностування професійної майстерності вчителів та ін.

Проблемою підготовки педагогів, які мають працювати в профільній школі, що потребує вчителя-професіонала, вчителя-майстра опікується післядипломна педагогічна освіта.

Мета статті полягає у розкритті основних організаційно-педагогічних засад підготовки вчителів профільної школи у системі підвищення кваліфікації.

Профільне навчання – вид диференційованого навчання старшокласників відповідно до їхніх освітніх потреб, зумовлених орієнтацією на майбутню професію. Воно передбачає організацію навчання, за якою зміст однієї (рідше двох) освітньої галузі вивчається глибше і ширше, ніж це передбачено складовою змісту загальної середньої освіти [6, с. 129].

Врахування психолого-педагогічних умов реалізації педагогічної технології диференційованого навчання С.Братанич [4, с. 43- 44] представила наступною групою:

- учень-суб'єкт навчання, центральна фігура навчального процесу;
- ґрунтування на основі діагностики індивідуально-типологічних особливостей учнів;
- диференціювання змісту навчального матеріалу за рівнем складності та загальності;
- провідна роль самостійної роботи учнів;
- відповідність технологій навчання виділеним індивідуально-

типологічним особливостям учнів;

- стимулювання позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Мета профільного навчання – забезпечення можливостей для рівного доступу учнівської молоді до здобуття загальноосвітньої профільної та початкової допрофесійної підготовки, неперервної освіти впродовж усього життя, виховання особистості, здатної до самореалізації, професійного зростання й мобільності в умовах реформування сучасного суспільства. Профільне навчання спрямоване на набуття старшокласниками навичок самостійної науково-практичної, дослідницько-пошукової діяльності, розвиток їхніх інтелектуальних, психічних, творчих, моральних, фізичних, соціальних якостей, прагнення до саморозвитку та самоосвіти [5, с. 3].

З метою розширення діапазону пізнавальних інтересів учнів у старшу (профільну) школу інтенсивно впроваджуються курси за вибором.

У Концепції профільного навчання зазначено: «Курси за вибором - це навчальні курси, які входять до складу профілю навчання. Їх основні функції: поглиблення і розширення змісту профільних предметів або забезпечення профільної прикладної і початкової професійної спеціалізації навчання. Курси за вибором реалізуються за рахунок варіативного компонента змісту освіти» [5, с. 4].

Кожна школа в ідеалі повинна мати банк курсів за вибором, що в ній реалізуються, а старшокласники - можливість обирати з нього ті напрямки, які найбільше відповідають їхнім індивідуальним інтересам.

Серед курсів за вибором ми виділяємо спеціальні курси та факультативні.

Спеціальний курс доповнює, поглиблює зміст певного навчального курсу чи предмета державного освітнього компонента і визначає спеціалізацію профілю. Спеціальні курси є обов'язковими для вивчення учнями.

Факультативний курс - навчальний матеріал певного обсягу і структурно завершеного змісту, що факультативно вивчається протягом певного періоду. Допускаємо, що терміни «факультативний курс» і «факультатив» вживаються як синоніми в контексті, де йдеться про конкретні курси певного змісту. На відміну від спецкурсу зміст факультативу безпосередньо не пов'язаний із загальнообов'язковим навчальним змістом і обирається учнем для розширення свого світогляду, ознайомлення з новими сферами знань і людської діяльності[5, с. 4].

Умови організації успішного функціонування спеціальних курсів:

- визначити завдання, що впливають із специфіки матеріалу, який вивчається;

- у будь-якій навчальній діяльності надавати учневі право вибору;

- виявити спонукальні мотиви кожного школяра щодо відповідного спеціального курсу;

- з'ясувати зв'язки між спонукальними мотивами і пізнавальними інтересами учнів;

- максимально використовувати можливості, знання, інтереси самих учнів;

- організовувати здобування знань, опанування вмінням, навичками, смислами у формі діяльності;

- не тільки здобувати знання, але і демонструвати межі пізнання;
- регулярно контролювати процес навчання за допомогою розвиненої системи зворотних зв'язків.

• У шкільному навчальному середовищі мають бути створені соціальні умови для застосування відповідних форм організації профільного навчання в старшій школі:

- профільні класи в загальноосвітніх навчальних закладах;
- профільні групи в багатопрофільних загальноосвітніх навчальних закладах;
- профільне навчання за індивідуальними навчальними планами і програмами;
- динамічні профільні групи (можливо і різновікові);
- різнорівневі вимоги до знань і вмінь старшокласників у базовій школі відповідно до їхніх освітніх потреб.

Незалежно від обраного старшокласниками профілю навчання, необхідно забезпечувати розвиток їх навчально-інтелектуальних умінь: аналізувати, порівнювати, виділяти головне, класифікувати, доводити, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати, систематизувати, робити висновки, передбачати, оцінювати, планувати.

Учитель профільної школи повинен мати інноваційний стиль науково-педагогічного мислення, основою в його роботі має стати творче застосування класичних і сучасних педагогічних та психологічних підходів: вікового, розвивального, індивідуального, гуманістичного, особистісно-орієнтованого, компетентнісного і діяльнісного. Профілізація освітнього простору передбачає зміни в змісті і формах педагогічної діяльності, які включають освоєння педагогом гуманістичної парадигми та перебудови логіки викладання предмета з освоєнням сучасних технологій, форм і методів роботи:

- лекційно-семінарської та практичної системи;
- блочно-модульного підходу;
- роботи з різноманітними джерелами інформації;
- дискусії;
- методу проектів;
- портфолію;
- навчання у співробітництві;
- різнорівневого навчання;
- комп'ютерних технологій та ін.

"Пріоритетна увага до змісту й методик, які формують світогляд, цінності культури, вміння самостійно вчитися, критично мислити, користуватися комп'ютером, здатність до самопізнання і самовираження особистості в різних видах творчої діяльності, життєві уміння та навички, необхідні до адаптації, вибору, відповідального життя" [7, с. 72].

Організація навчального процесу в класах різного профілю потребує розширення діапазону компетентності учнів інформацією прикладного характеру, яка безпосередньо пов'язана з профілем навчання або стимулює інтерес школярів до певного профілю навчання, а це передбачає оволодіння

певною сумою знань і допомагає відчутти практичну цінність здобутих знань.

Обов'язковою частиною профільного навчання є спецкурси як курси профільного доповнення змісту і курси за вибором, які направлені як на внутрішньо-профільну диференціацію, так і на компенсацію однопрофільності.

Успішність реалізації завдань профільного навчання полягає у забезпеченні наступності та неперервності між допрофільною підготовкою і профільним навчанням. Допрофільна підготовка забезпечує підготовчий етап навчання учнів у класах певного профілю і має за мету «не лише виявлення професійних орієнтацій учнів, переважних схильностей в різних галузях знань, але й формування інтересів, потреб, самомотивованого самостійного навчання як усвідомленої навчальної діяльності» [2, с. 67].

Діяльність вчителя полягає в тому, щоб підвищити мотивацію учнів до пізнавальної навчальної активності, надати можливість їм реалізувати себе в обраній сфері людської діяльності, розкривати специфіку вивчення предмета в інтеграційному зв'язку з іншими профільними предметами обраного профілю.

Учитель профільної школи повинен мати ґрунтовні знання про психологію особистості, про індивідуальні особливості характеру, темперамент, пам'ять, про обдарованість і таланти, на основі цього вміти формувати механізми саморозвитку особистості учня, враховуючи істотні розходження у швидкості засвоєння матеріалу, в образному та логічному мисленні, працездатності та зацікавленості предметом.

Профільна школа повинна надавати учням можливість вибору галузі знань і видів діяльності для досягнення подальшої професійної досконалості. Пізнавальне поле значно звужується, що дає можливість поглибити знання з обраного профілю, при цьому створюються можливості для рефлексії, творчості, презентації ідей та самореалізації старшокласників.

Багатоаспектність завдань профільної школи стає актуальною проблемою фахової та особистісної готовності вчителя до організації профільного навчального процесу. Якість профільної освіти вимірюється якістю наявних технологій профільного навчання і готовністю вчителя до постійного самовдосконалення: зміни педагогічної технології, удосконалення форм і методів роботи, впровадження передового педагогічного досвіду та ін.

Навчання як співпраця вчителя та учнів ґрунтується на спілкуванні. Постійна діагностика та корекція знань учнів, розуміння вимог та тенденцій їх розвитку, емпатія як порозуміння та співчуття їм, віра в їх можливості, відповідальність за їх майбутнє – все це є основою спілкування вчителя з учнями в профільній школі. Нажаль, не завжди вчитель підготовлений до такого рівня співпраці з учнями.

Система післядипломної освіти націлена на підготовку педагога профільної школи, який буде ерудований, культурний, творчий, методично грамотний, психологічно підготовлений до співпраці з учнями в процесі навчання.

Підвищення кваліфікації професійно розвиває дорослу людину, тому потребує врахування особливостей її навчання. Для підготовки висококваліфікованого спеціаліста недостатньо лекційно-семінарської форми навчання, потрібні ігрові форми навчання, психотренінги, педагогічні

майстерні та застосування комп'ютерного тестування. Наприклад, комітет Асоціації з педагогічних комунікацій і технологій США затвердив такі характеристики професійної моделі педагога:

- Систематичний розвиток теорії навчання за допомогою постійних досліджень.

- Розв'язування теоретичних проблем з переходом від теорії до практики.

- Тривалий період тренувань і сертифікації. Тренування охоплює вивчення природи і змісту професійної освіти, стандарти і практику працевлаштування, серію тестів, що гарантують професіоналізм.

- Здатність здійснювати лідерство (тобто керувати колективом) і прогнозувати майбутнє для педагога.

- Участь в асоціаціях за професією.

- Визнання утвердження педагогічної технології як професії. Педагогам необхідна віра в цей факт та усвідомлення своєї участі в розробці педагогічних технологій, а також причетність до них як професійної групи.

- Професійна зацікавленість у відповідному використанні науково-педагогічної продукції. Не слід навмання застосовувати інтелектуальні прийоми, що пропонуються педагогічною технологією; професіонали-педагоги мають нести відповідальність за свою продукцію, а також оцінювати здобуті результати.

Таким чином, при підготовці вчителя до організації навчання в профільній школі важливим є:

- врахування психолого-педагогічних умов реалізації педагогічної технології диференційованого навчання;

- встановлення взаємозв'язку між предметно-методичною та психолого педагогічною підготовкою;

- врахування особливостей викладання предмету в класах різних профілів;

- освоєння сучасних технологій, форм і методів роботи;

- усвідомлення особливостей організації до профільної підготовки;

- реалізація завдань варіативної складової;

- втілення передового педагогічного досвіду;

- організація роботи з обдарованими і здібними учнями;

- організація навчального процесу на основі андрогогічних принципів;

- здійсненні компетентнісного підходу;

- оволодіння сучасними комп'ютерними технологіями;

- забезпечення творчої і практично-діяльної складових у організації навчального процесу.

Створення таких умов забезпечує застосування методів активного навчання, які стимулюють поряд із професійною освітою самореалізацію і розвиток особистості. Така форма діяльності є важливим чинником підвищення ефективності опанування і практичного засвоєння змісту навчання. Це можливо за умови запровадження кооперативних і групових форм роботи; самостійної пошуково-дослідної, проектної діяльності; ситуативних ігор, тренінгів, обміну досвідом, аналізу конкретних ситуацій, розігрування ролей, дискусій тощо.

Система підвищення кваліфікації максимально сприяє становленню ключових компетенції педагогів, формуванню установок на постійне самовдосконалення і неперервну самоосвіту. Серед ключових компетенцій в науковій літературі головними виділені:

- індивідуальна компетенція – оволодіння основами педагогічної і творчої діяльності;
- самостворювальна компетенція – оволодіння елементарними здібностями з самопроекування, самореалізації і рефлексії;
- комунікативна компетенція – оволодіння комунікативною діяльністю, яка передбачає само- і взаємодопомогу в суспільному житті;
- пошуково-дослідницька компетенція – оволодіння навичками дослідницької діяльності;
- проектна і програмна компетенція – оволодіння способами складання проектів і програм;
- компетенція інформаційних технологій та ін .

Викладати в старшій профільній школі повинні високопрофесійні, творчі вчителі, що мають високий науковий рівень володіння предметом та методикою його викладання. Професіоналізм вчителя - одна з визначальних умов оволодіння профільними дисциплінами та основами непрофільних предметів, розвитку творчого креативного мислення старшокласників, що надасть можливість застосовувати знання та уміння для розв'язування різноманітних завдань у навчальній діяльності та реальному житті.

Досвід роботи з педагогічними кадрами дозволяє **зробити висновок**, що профілізація старшої школи може відбутися тільки за умови відповідного кадрового забезпечення. Сучасна школа потребує здатних до самореалізації, саморозвитку і функціонування у нових соціально-економічних умовах спеціалістів.

Подальший розвиток даної проблеми вбачається в організації та проведенні тренінгових програм з метою підвищення професіоналізму вчителя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арефьев И.П. Подготовка учителя к профильному обучению старшеклассников // Педагогика. – 2003. – № 5. – С. 49-55.
2. Бібік Н.М., Бурда М.І. Профільна школа: проблеми науково-методичного супроводження // Наукові записки Вінницького державного пед. університету ім. М.Коцюбинського. – 2004. -№ 11 .– С.66-68.
3. Блинов В.И. Проблемы кадрового обеспечения профильного обучения (результаты мониторингово-аналитического исследования) // Профильная школа.– 2005. – № 6. – С.15 -21.
4. Братанич О. Проблема дефініцій базових понять у теорії диференційованого навчання // Рідна школа. – 2000.– № 7.– С.43-44.
5. Концепція профільного навчання у старшій школі // інформ. зб. МОН України. – К., 2003. – № 24.
6. Кизенко В.І. Спеціальні курси в структурі профільного навчання. // Профільне навчання: теорія і практика: зб. наук. праць за матеріалами методолог. семінару АПН України. – К.: Пед. преса, 2006. – С. 129-131.
7. Кизенко В.І., Мальований Ю.І., Соф'янець Е.М. Шкільний освітній компонент:

сутність, функції, реалізація. – Донецьк: ТОВ “КІТІС”, 1999. – С. 71-74.

8. Лікарчук І. Проблема профілізації навчання в старшій школі та шляхи її розв’язування // Директор школи. – 2003. – № 20

Кода С.В. Организация профильного обучения в условиях реформирования образования.

В статье отображены организационные и методические аспекты подготовки учителя к организации профильного обучения старшеклассников. Предложены основные формы и методы организации подготовки учителя к инновационным формам осуществления дифференцированного подхода в условиях профильного обучения старшеклассников.

Koda S. The Organization of Profile Education in the Process of Educational Reforming.

This article is devoted to the problem of the realization of profile education. The author determines the main characteristics and specific factors of the educational process in schools of Ukraine.

УДК 37.035.6.

Коркішко О.Г., Саяпіна С.А.

Слов’янський державний
педагогічний університет

ПОЛІТІНФОРМАЦІЯ ЯК МЕТОД ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена актуальній проблемі сьогодення – вихованню патріотичних почуттів у учнівської молоді. Розглянуто основні положення та подано практичні рекомендації щодо проведення політінформацій як методу позаурочної діяльності. Визначено її мету, завдання, орієнтований зміст.

Актуальність проблеми. Сучасні тенденції розвитку України як демократично-правової держави висувають на перше місце проблему національного, громадянського і патріотичного виховання й як якостей суспільства, й як якостей особистості. Перед українською школою як соціальним інститутом поставлено завдання – виховати громадянина-патріота, найвищою чеснотою якого була б любов до Батьківщини та свого народу. На виконання цієї мети має бути спрямований весь уклад школи, громадських організацій, суспільства в цілому, весь навчально-виховний процес – все, що сприяє перетворенню молоді людини на громадянина.

Однак в силу різних як об’єктивних, так і суб’єктивних обставин стан патріотичного виховання учнівської молоді поки що залишається незадовільним. У значної частини учнівської молоді сформувалися нігілізм,